

Krajowe normy postępowania wobec ofiar przestępstw

Krajowe normy postępowania wobec ofiar przestępstw

Wstęp

W niniejszej broszurze wyjaśniamy normy postępowania obowiązujące w ramach wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych oraz w ramach systemu karnego dla nieletnich.

Ofiary przestępstw mają do czynienia z szeregiem różnych organizacji i osób zatrudnionych w organach wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych lub w ramach systemu karnego dla nieletnich (ang. *children's hearings*). Niektóre z tych organizacji udzielają osobom pokrzywdzonym bezpośredniej pomocy i informacji, a z innymi z kolei ofiara przestępstwa może mieć do czynienia ze względu na udział w sprawie sądowej.

W broszurze zamieszczamy listę instytucji, z którymi pokrzywdzony może mieć styczność. Poszczególne instytucje pełnią różne funkcje w zależności od etapu postępowania karnego lub postępowania w sprawie nieletnich. W przypadku jeżeli dana instytucja nie będzie w stanie udzielić pomocy osobie pokrzywdzonej, skontaktuje ją z odpowiednią placówką, która udzieli właściwej pomocy lub informacji.

Podstawą norm postępowania jest zasada, że każdy człowiek powinien być traktowany z godnością i szacunkiem, bez względu na płeć, wiek, stan cywilny, rasę, pochodzenie etniczne, orientację seksualną, niepełnosprawność czy wyznanie. Celem tych norm jest zapewnienie ofierze przestępstwa informacji, praktycznego i emocjonalnego wsparcia oraz umożliwienie jej bardziej aktywnego udziału w działaniach wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych.

Dostęp do informacji

Organizacje udzielające osobom pokrzywdzonym informacji na temat wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych lub na temat postępowania w sprawach nieletnich mają obowiązek przestrzegać przedstawionych poniżej norm. Mogą to być informacje na temat ogólnych procedur w ramach postępowania karnego, na temat roli pokrzywdzonego w postępowaniu lub na temat udziału pokrzywdzonego w rozprawach w sądzie. Informacje te mogą też dotyczyć przebiegu lub wyniku sprawy sądowej, a w przypadku osób korzystających z Systemu Informowania Ofiar (Victim Notification Scheme) – także terminu zwolnienia sprawcy przestępstwa z więzienia.

- **Pokrzywdzonemu przysługuje prawo do informacji na początku postępowania oraz na poszczególnych jego etapach.** Dotyczy to informacji o procedurach, roli pokrzywdzonego w postępowaniu, raportów z przebiegu sprawy (włącznie z wyjaśnieniem przyczyn ewentualnych opóźnień) oraz źródeł informacji i pomocy.
- **Informacje przekazywane ofierze przestępstwa muszą być zrozumiałe.** Informacje powinny być napisane jasnym językiem i w razie potrzeby powinny być dostępne w odpowiedniej wersji językowej lub formacie.
- **Pokrzywdzony powinien wiedzieć, z kim może się skontaktować, aby uzyskać szczegółowe wyjaśnienia na temat udzielonych mu informacji.** Instytucja dostarczająca informacji powinna być w stanie udzielić pokrzywdzonemu szczegółowych wyjaśnień. Jeżeli informacje dotyczą podjętej decyzji, pokrzywdzony powinien otrzymać wyczerpujące wyjaśnienie przyczyn podjęcia takiej, a nie innej decyzji.

Krajowe normy postępowania wobec ofiar przestępstw

Pomoc i wsparcie

Ofiarom przestępstw często potrzebne jest wsparcie. Pomoc i wsparcie można otrzymać od organizacji wolontariackich (takich jak Victim Support Scotland) lub od instytucji wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych. Pokrzywdzonemu przysługują następujące prawa:

- **Organizacja udzielająca wsparcia powinna brać pod uwagę potrzeby pokrzywdzonego i konsultować z nim wszystkie dotyczące go decyzje.** Organizacja pomocowa powinna w jasny sposób przedstawić rodzaj świadczonych usług i uzgodnić zakres udzielanej pomocy. Pokrzywdzony ma prawo nie wyrazić zgody na proponowane działania lub zrezygnować z kontaktów z daną organizacją.
- **Pokrzywdzony powinien być zadowolony z otrzymywanych usług.** Ofiara przestępstwa powinna mieć możliwość przekazywania organizacji opinii o świadczonych przez nią usługach.
- **Świadczenie usług powinno się zawsze odbywać z zachowaniem poufności.** Informacje o ofierze przestępstwa podlegają przepisom o ochronie danych osobowych¹ i wolno je ujawniać osobom trzecim wyłącznie za zgodą pokrzywdzonego lub jeżeli wymaga tego prawo, jeżeli istnieją nadrzędne względy natury moralnej lub jeżeli ich ujawnienie pomoże w zapobieżeniu lub wykryciu przestępstwa.

¹ Ustawa o ochronie danych osobowych z roku 1998 (Data Protection Act) określa prawa osób fizycznych w odniesieniu do przechowywanych i przetwarzanych informacji na ich temat.

Udział w postępowaniu karnym

Udział ofiary przestępstwa w postępowaniu karnym polega zwykle na występowaniu w charakterze świadka. Zazwyczaj z pokrzywdzonym przeprowadza się szereg rozmów na temat tego, co się wydarzyło przed, w trakcie i po przestępstwie oraz na temat skutków, jakie wywarło ono na pokrzywdzonego.

- **Osoby kontaktujące się z ofiarą przestępstwa powinny wyjaśnić, kim są, dlaczego się kontaktują z pokrzywdzonym i czego oczekują od pokrzywdzonego.** Przed rozprawą sądową z pokrzywdzonym może się skontaktować kurator ds. nieletnich (ang. *Children's Reporter*), prokurator rejonowy (ang. *Procurator Fiscal*) lub obrońca oskarżonego (lub inna osoba występująca w jego imieniu). Osoby te kontaktują się z pokrzywdzonym, aby zadać mu pytania na temat popełnionego przestępstwa. Osoby te powinny skontaktować się z pokrzywdzonym telefonicznie lub listownie.
- **W miarę możliwości spotkania powinny być wyznaczane w terminie dogodnym dla pokrzywdzonego.** Jeżeli proponowany termin pokrzywdzonemu nie odpowiada, można poprosić o wyznaczenie innego, bardziej dogodnego terminu. W przypadku wezwania do wystąpienia w charakterze świadka, pokrzywdzony ma obowiązek stawić się w sądzie w terminie określonym w piśmie prokuratora lub kuratora ds. nieletnich.
- **Dzieci lub inne szczególnie narażone osoby, które mają wystąpić w charakterze świadków, mogą otrzymać w sądzie pomoc w trakcie składania zeznań.** Prokurator lub kurator ds. nieletnich może poprosić sąd o przyznanie tzw. „specjalnych środków” (ang. *special measures*), czyli o możliwość składania zeznań z zastosowaniem przegrody na sali sądowej oddzielającej świadka od oskarżonego lub łącza telewizyjnego z salą sądową lub też na obecność osoby wspomagającej świadka. Obrońca oskarżonego może także poprosić o takie udogodnienia dla świadków obrony.

Krajowe normy postępowania wobec ofiar przestępstw

Informacje ogólne

Osoby niezadowolone z usług świadczonych przez którąkolwiek z instytucji, która się z nimi skontaktowała, powinny ją o tym poinformować. Jeżeli problemu nie da się rozstrzygnąć pokrzywdzony powinien otrzymać informacje na temat procedur składania skarg, aby mógł złożyć formalne zażalenie. Zażalenie ze strony osoby pokrzywdzonej powinno zostać potraktowane poważnie i we właściwy sposób rozpatrzone. Pokrzywdzony powinien móc złożyć zażalenie bez obaw o ewentualne konsekwencje.

W poniższej tabeli przedstawione są w kolejności alfabetycznej osoby i organizacje, z którymi ofiary przestępstw mogą mieć do czynienia. Wyjaśniamy tu także wyjaśnia powody, dla którego osoby te i instytucje mogą się kontaktować z pokrzywdzonym.

Kto?	Dlaczego?
<p><i>Children's Reporter</i></p> <p>Kurator ds. nieletnich</p>	<p>Zadaniem kuratora ds. nieletnich jest podejmowanie decyzji o objęciu nieletniego środkami przymusowymi – od nadzoru po sprawę przed trybunałem ds. nieletnich (<i>children's hearing</i>). Kurator może skontaktować się z pokrzywdzonym w celu uzyskania informacji na temat materiału dowodowego oraz formalnego powiadomienia pokrzywdzonego o powołaniu na świadka, z podaniem daty i miejsca rozprawy sądowej. Jeżeli nieletni sprawca przyzna się do czynu, pokrzywdzony może zostać poproszony o wzięcie udziału w mediacji lub programach sprawiedliwości wyrównawczej (ang. <i>restorative justice programme</i>). Środki te stosowane są po to, aby sprawca zrozumiał konsekwencje swoich czynów. Nadrzędnym celem dla kuratora jest dobro nieletniego.</p>
<p><i>Defence Lawyer</i></p> <p>Obrońca</p>	<p>Obrońca jest adwokatem reprezentującym oskarżonego. Obrońca może się skontaktować z ofiarą przestępstwa przed rozprawą sądową lub może to zlecić swojemu przedstawicielowi zajmującemu się pobieraniem oświadczeń od świadków (ang. <i>precognition agent</i>). Adwokat (lub jego przedstawiciel) kontaktuje się z pokrzywdzonym w celu uzyskania informacji na temat materiału dowodowego. Zbieranie oświadczeń od świadków przed procesem sądowym stanowi istotny etap postępowania karnego, umożliwiając obrońce dokonanie oceny dowodów (ofiara przestępstwa może także przesłuchiwać prokurator – patrz poniżej). Obrońcy lub ich przedstawiciele powinni kontaktować się z pokrzywdzonym z wyprzedzeniem i zaproponować mu odpowiednie miejsce i termin spotkania. Obrońca może także zadawać pokrzywdzonemu pytania w czasie rozprawy sądowej, jeżeli do niej dojdzie. Obrońcy są obowiązani przestrzegać kodeksu postępowania Szkockiego Towarzystwa Prawniczego (<i>Law Society of Scotland</i>).</p>

Krajowe normy postępowania wobec ofiar przestępstw

Kto?	Dlaczego?
<p><i>Parole Board for Scotland</i></p> <p>Szkocka Rada ds. Zwolnień Warunkowych</p>	<p>Rada decyduje o zwolnieniu warunkowym osób, które otrzymały co najmniej 4-letni wyrok pozbawienia wolności. Zasady warunkowego zwolnienia określają odpowiednie przepisy. Rada musi uznać, że przestępca nie stanowi zagrożenia dla społeczeństwa. Zwolnienie warunkowe obwarowane jest warunkami określonymi przez Radę. W ramach Systemu Informowania Ofiar Przestępstw (Victim Notification Scheme) pokrzywdzonemu może przysługiwać prawo do otrzymania informacji o ewentualnym warunkowym zwolnieniu sprawcy oraz do wyrażenia na piśmie swojej opinii na ten temat.</p>
<p>Policja</p>	<p>Zadaniem policji jest prowadzenie dochodzeń i przedstawianie rezultatów prokuratorowi rejonowemu. Policja udziela pokrzywdzonemu informacji na temat przebiegu sprawy przed podjęciem decyzji przez prokuratora o wszczęciu ścigania sądowego. W ramach dochodzenia policja przesłuchuje również osobę pokrzywdzoną.</p>
<p><i>Procurator Fiscal, PF</i></p> <p>Prokurator rejonowy</p> <p>(zob. „Wydział informacyjny dla ofiar przestępstw”, VIA)</p>	<p>Prokurator rejonowy decyduje o wszczęciu postępowania karnego przeciwko sprawcy przestępstwa i formułuje akt oskarżenia. Prokurator zbiera także dodatkowy materiał dowodowy. Prokurator może się skontaktować z ofiarą przestępstwa osobiście lub poprzez swojego przedstawiciela zajmującego się pobieraniem oświadczeń od świadków w celu uzyskania informacji o sprawie. Informacje uzyskane od pokrzywdzonego prokurator wykorzystuje do oceny materiału dowodowego. Prokurator pełni funkcję oskarżyciela podczas rozprawy sądowej [z wyjątkiem spraw w sądach wyższej instancji (High Court), w których oskarża Prokurator Koronny (Crown Counsel)]. W przypadku powołania pokrzywdzonego na świadka, ofiara przestępstwa zostaje powiadomiona o miejscu i terminie rozprawy.</p>
<p><i>Scottish Court Service, SCS</i></p> <p>Szkocka Służba Sądownicza</p>	<p>Szkocka Służba Sądownicza organizuje pobyt pokrzywdzonego w sądzie. Urzędnicy sądowi odnotowują obecność pokrzywdzonego, kierują go do właściwej poczekalni i wprowadzają na salę sądową w celu złożenia zeznań. Pracownicy sądu mogą także udzielać pokrzywdzonemu informacji o procedurach sądowych.</p>

Kto?	Dlaczego?
<p data-bbox="237 390 451 457"><i>Scottish Prison Service, SPS</i></p> <p data-bbox="237 499 464 567">Szkocka Służba Więzienna</p>	<p data-bbox="561 319 1377 751">W ramach Systemu Informowania Ofiar Przestępstw Szkocka Służba Więzienna może udostępnić ofiarom (lub ich rodzinom) pewne informacje o sprawcy przestępstwa. Prawo do skorzystania z tego systemu zależy od rodzaju przestępstwa i dotyczy wyłącznie przestępców, którzy otrzymali co najmniej 4-letni wyrok pozbawienia wolności. Udostępnia się takie informacje, jak termin zwolnienia sprawcy, zgon sprawcy (w przypadku śmierci w więzieniu), przeniesienie do więzienia poza Szkocją, ucieczka sprawcy z więzienia, uprawnienie sprawcy do wyjścia na przepustkę lub do warunkowego zwolnienia (zob. „Scottish Parole Board”).</p>
<p data-bbox="237 831 526 898"><i>Sheriff Justice of the Peace</i></p> <p data-bbox="237 940 529 1045">Sędzia sądu okręgowego i sędzia pokoju</p>	<p data-bbox="561 798 1377 1155">Sędzia sądu okręgowego (sheriff) decyduje o winie oskarżonego. Jeżeli rozprawa odbywa się z udziałem ławy przysięgłych, o wyroku decydują sędziowie przysięgli. Do sędziego sądu okręgowego należy także decyzja o wymiarze kary. Jego zadaniem jest zapewnienie sprawiedliwego potraktowania pokrzywdzonego podczas przesłuchania na rozprawie. W Sądzie Rejonowym (District Court) sędzia nazywany jest sędzią pokoju (Justice of the Peace), a rozprawy odbywają się bez udziału przysięgłych.</p>
<p data-bbox="237 1234 412 1264"><i>Social Work</i></p> <p data-bbox="237 1306 519 1411">Wydział ds. opieki społecznej wymiaru sprawiedliwości</p>	<p data-bbox="561 1201 1370 1339">Wydział ds. opieki społecznej wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych świadczy usługi na rzecz sprawców przestępstw, a w niektórych wypadkach także na rzecz ofiar i świadków przestępstw.</p>
<p data-bbox="237 1457 493 1524"><i>Victim Information and Advice, VIA</i></p> <p data-bbox="237 1566 480 1671">Wydział informacyjny dla ofiar przestępstw</p>	<p data-bbox="561 1423 1354 1600">VIA informuje niektóre ofiary przestępstw i ich rodziny oraz świadków o przebiegu sprawy. Personel VIA działa na zlecenie prokuratury. Zajmuje się sprawami od momentu zgłoszenia przestępstwa przez policję prokuratorowi rejonowemu.</p>
Organizacje wspierające	
<p data-bbox="237 1717 532 1856"><i>Victim Support Scotland, VSS</i> (organizacja pomocy świadkom)</p>	<p data-bbox="561 1717 1338 1890">VSS udziela ofiarom i innym osobom dotkniętym przestępstwem informacji i wsparcia. Za zgodą pokrzywdzonego policja przekazuje jego dane do VSS. Przedstawiciel VSS kontaktuje się następnie z ofiarą przestępstwa, aby udzielić jej porad i wsparcia.</p>

Krajowe normy postępowania wobec ofiar przestępstw

Kto?	Dlaczego?
<i>Witness Service</i> (pomoc dla świadków)	Organizacja ta zapewnia praktyczne wsparcie i informacje świadkom zeznającym w sądzie. Pomoc obejmuje wizyty na sali sądowej przed rozprawą oraz zapoznanie świadka z budynkiem sądu oraz procedurami sądowymi.
Inne organizacje wspierające	Porad i wsparcia udzielają także inne organizacje. Niektóre z nich specjalizują się w pomaganiu ofiarom przestępstw określonego rodzaju. Szereg instytucji może pomóc w kwestiach związanych z powrotem do normalnego życia po przestępstwie – Criminal Injuries Compensation Authority (Urząd ds. Odszkodowań dla Osób Pokrzywdzonych), władze lokalne, NHS (publiczna służba zdrowia) lub Jobcentre Plus (urzędy zatrudnienia). Dane kontaktowe tych instytucji można otrzymać w urzędach wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych lub w organizacji Victim Support Scotland.

Dodatkowe egzemplarze broszury dostępne są na życzenie. Informacje dostępne są także na kasetach, w wersjach z powiększonym drukiem oraz w wersjach obcojęzycznych. Prosimy o kontakt telefoniczny: 0131 244 2213.

© Crown copyright 2005

ISBN 0-7559-4225-6

Tekst dostępny jest także na stronie internetowej Scottish Executive
(organu władzy wykonawczej Szkocji):
www.scotland.gov.uk

Dodatkowe informacje dla ofiar przestępstw znaleźć można na stronie
internetowej:
www.scottishvictimsofcrime.co.uk

Astron B36027 02/05 (Polish)

Dodatkowe egzemplarze można otrzymać w:
Blackwell's Bookshop
53 South Bridge
Edinburgh
EH1 1YS

Zamówienia telefoniczne i zapytania:
0131 622 8283 lub 0131 622 8258

Zamówienia za pośrednictwem faksu:
0131 557 8149

Zamówienia pocztą elektroniczną:
business.edinburgh@blackwell.co.uk

Niniejszy dokument uważa się za wierne odzwierciedlenie oryginału.

www.scotland.gov.uk